

Restorasyon Konservasyon Çalışmaları Dergisi'nin yeni sayısında, meslek yüksekokullarında yürütülen eğitim - öğretim çalışmalarını hakkında bir söyleşi yayınlamak istedik. İlk söyleşimizin konukları; Yıldız Teknik Üniversitesi Milli Saraylar ve Tarihi Yapılar Meslek Yüksekokulu Müdürü Prof.Dr. Cengiz Can ve Müdür Yardımcısı Yrd.Doç.Dr. Rabia Özakin...

Milli Saraylar ve Tarihi Yapılar Meslek Yüksekokulu'nun Çalışmaları

Prof.Dr. CENGİZ CAN

“Milli Saraylar ve Tarihi Yapılar Meslek Yüksekokulu olarak amacımız, uluslararası ölçütlere eşdeğer bir meslek eğitimi vererek ‘mimari restorasyona yönelik’ koruma ve onarım çalışmalarını yapabilecek, teorik ve pratik alanda becerilerle donatılmış, geleneksel metot ve teknikleri bilen, koruma bilincine sahip, nitelikli teknik elemanlar yetiştirmektir.”

Milli Saraylar ve Tarihi Yapılar Meslek Yüksekokulu'nun kuruluşundan bahsedebilir misiniz?

Prof.Dr. Cengiz Can: Öncelikle, Milli Saraylar ve Tarihi Yapılar Meslek Yüksekokulu'nun kurulma fikrinin doğuşundan ve kuruluşta emeği olanlardan bahsetmek isterim. Milli Saraylar ve Tarihi Yapılar Meslek Yüksekokulu'nun kurulmasında, Prof.Dr. Metin Sözen'in önemli katkıları vardır. Prof.Dr. Metin Sözen Milli Saraylar Bilim ve Değerlendirme Kurulu Başkanı iken Milli Saraylar Daire Başkanlığı'nın, koruma alanındaki kurumsal birikimini paylaşarak yaygınlaştırmasının, kurumun dünyadaki benzer örneklerde olduğu gibi düzenli eğitim veren bir nitelik kazanmasının ve bunun paralelinde de ihtiyacı olan elemanları kendi bünyesinde yetiştirebilmesinin gereğini vurguladı. Türkiye Büyük Millet Meclisi eski başkanları Bülent Arınç ve Köksal Toptan'ın da okulun kuruluş aşamasında büyük destekleri vardır; Üniversite'nin ve Meslek Yüksekokulu'nun açılış törenlerine de katılarak eğitime verdikleri önemi göstermişlerdir. Yıldız Teknik Üniversitesi'nin önceki Rektörü Prof.Dr. Durul Ören'in ve şimdiki Rektör Prof.Dr. İsmail Yüksek'in de büyük katkı ve emekleri vardır. Hepsine teşekkürlerimi iletmek isterim. Okula her zaman özel bir ilgi gösterdiler, maddi ve manevi desteklerini esirgemediler.

Bildiginiz gibi Milli Saraylar Daire Başkanlığı'nın, konservasyon ve restorasyon konusunda yurtdışında sürdürülen çeşitli koruma eğitimlerine katılmış, özellikle de İtalya'daki enstitülerde eğitim al-

Milli Saraylar Meslek Yüksekokulu atölyeleri ve idari binaları

Yrd.Doç.Dr. Rabia Özakin

Prof.Dr. Cengiz Can

Yüksekokul dersliği

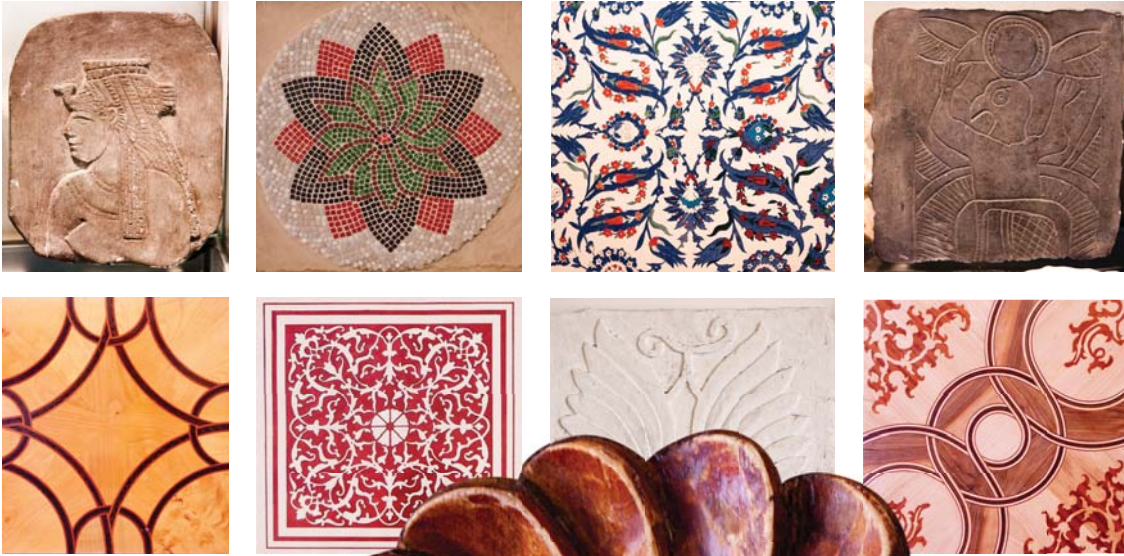
muş, konularında uzman bir ekibi var. Mimar, restorasyon uzmanı yüksek mimar, konservatör ve ustalardan oluşan bu ekip; Milli Saraylar Daire Başkanlığı bünyesindeki köşk, saray, kasır, müze ve tarihi fabrikaların uluslararası konservasyon ve restorasyon ilkelerine bağlı kalınarak yürütülen koruma ve onarım çalışmalarının bel kemiğidir. İşte; Milli Saraylar bünyesinde bir okul kurulması fikri bu deneyimli uzmanların birikimlerini aktararak, ülke bütününde ihtiyaç duyulan uzmanların yetişmesine katkıda bulunması ve aynı zamanda Milli Saraylar'ın ihtiyaç duyacağı eğitilmiş, genç teknik elemanların yetiştirilmesi düşüncesinden kaynaklanmıştır. Bu doğrultuda Milli Saraylar bünyesindeki tarihi yapıların koruma ve onarımlarında çalışabilecek, bu eserlerin yapımın-

da kullanılan malzemeyi ve yapım tekniklerini bilen, uygulamasını yapabilen teknik elemanların yetiştirilmesine öncelik verilmesi gereği doğmuş ve ön lisans düzeyinde eğitim-öğretim yapan bir "Meslek Yüksekokulu" nun kurulması planlanmıştır. Milli Saraylar Daire Başkanlığı içerisinde bu gelişmeler yaşanırken, yapılan görüşme ve çalışmaların sonucunda; Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK), düşünülen eğitimin bir üniversite yapılanması içinde yer almasının doğru olacağını belirtmiştir. Bildiğiniz gibi YTÜ'nün, Maslak Yerleşkesi'nde yer alan Meslek Yüksekokulu içerisinde, 1984 yılından beri eğitime devam eden bir Mimari Restorasyon Programı bulunmaktadır, YTÜ Mimarlık Fakültesi Restorasyon Anabilim Dalı da İstanbul'daki en eski restorasyon anabilim dala-

rından biridir ve bu anabilim dalının öğretim üyeleri de meslek yüksekokulunda ders vermektedirler. Bu akademik alt yapının yanı sıra, YTÜ ve Milli Saraylar, Yıldız Sarayı'nda komşu kuruluşlardır. Bütün bu avantajlar alt alta sıralandığında, meslek yüksekokulu için en uygun üniversitenin YTÜ olduğu düşünüldü. 2007 yılında, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin desteğiyle, TBMM ve YTÜ arasında imzalanan bir protokol çerçevesinde, Milli Saraylar ve Tarihi Yapılar Meslek Yüksekokulu kurulmuş oldu.

Eğitimin içeriği hakkında bilgi alabilir miyiz?

Prof.Dr. Cengiz Can: Yüksekokulumuz, TBMM Milli Saraylar Daire Başkanlığı tarafından üniversitemiz kullanımına tahsis edilen,

Öğrenci uygulamalarından örnekler

Yıldız Sarayı Şale Kasrı Bahçesi içerisindeki üç adet tek katlı binada eğitim - öğretim faaliyetlerini sürdürmektedir. Milli Saraylar ve Tarihi Yapılar Meslek Yüksekokulu binasının Yıldız Sarayı Şale Kasrı bahçesinde olması, eğitimin sürdürülmesinde öğrenciler için de büyük bir şans. Şu anda kontenjanımız kırk kişiden oluşuyor. Öğrencilerimiz, ikinci yıldan itibaren “kârgir”, “ahşap” ve “iç mekân” olmak üzere alan gruplarını seçiyorlar ve seçtikleri alan grubuna uygun dersleri ve atölye eğitimini alıyorlar. İkinci yıl eğitimlerinde ve elli günlük yaz dönemi stajlarında, Milli Saraylar’ın atölyelerini kullanıyorlar. Dersler; şantiyelerde, Yıldız Sarayı ve Dolmabahçe Sarayı Atölyeleri’nde yürütülüyor. Derslerin yürütücü hocaları, şantiye ve atölyelerdeki uzmanlar ve ustalardır. Atölyelerde bulunmak ve uygulamalara katılmak, restorasyon programı öğrencilerimize ayrıcalıklı bir deneyim kazandırıyor.

Milli Saraylar ve Tarihi Yapılar Meslek Yüksekokulu olarak amacımız, uluslararası ölçütlere eşdeğer bir meslek eğitimi vererek ‘mimarî restorasyona yönelik’ koruma ve onarım çalışmalarını yapabilecek, teorik ve pratik alanda becerilerle donatılmış, geleneksel me-

tot ve teknikleri bilen, koruma bilincine sahip, nitelikli teknik elemanlar yetiştirmektir. Mimarî Restorasyon programımızın temel hedefi: öğrencilere, taşınır ve taşınmaz kültür varlıklarını özgünlükle riyle korumayı öğretmektir. Ahşap, taş veya metal bir objenin eskiliğinin, özgünlüğünün önemini aktarmaktır. Korumanın amacının, tarihi nesnenin ömrünü uzatmak olduğunu, onu ortadan kaldırıp yerine yenisini ya da benzerini koymak olmadığını anlatmaktır. Yeniden üretmek; restorasyon kavramı içerisinde elbette yer alır, bir mimari elemanın, bir mobilyanın tabii ki bir ömrü vardır, ancak “yeniden üretmek” tamamen çaresiz kaldığında gündeme gelmelidir. Eser henüz tamamen ölmemişse, korunacak bir yanı varsa, ona odakla-

nılmalıdır, gerçek oradadır. Yeni olsun, pırlı pırlı olsun diyerek yeniden üretmek, koruma ilkelerine aykırı bir durumdur. Kültür varlıklarının en küçük örneklerinden en büyüğüne kadar kopyaları yapılabilir. Antik bir kolyenin benzeri hediyelik bir takı olabilir, Topkapı Sarayı’nun bir benzeri Akdeniz’de bir tatil köyü olabilir, bunlar belki kültür varlıklarına gönderme yapabilir; ama restorasyon uygulamaları değildir.

Milli Saraylar ve Tarihi Yapılar Meslek Yüksekokulu’nun ana hedefi; uygulamayı olduğu kadar “neyi, niçin korumalıyız?” sorularının yanıtlarını, yani koruma kurumunu da öğretmektir. Öğrenciler, aldıkları eğitimle korumanın temel kavramlarını öğrenecek ve karşılaştıkları yapı ya da objelerdeki koruma sorunlarını gören birer teknik eleman olarak mezun olacaklardır.

YTÜ Mimarlık Fakültesi’nden on bir öğretim üyesi, Meslek Yüksekokulu kadrosundaki beş öğretim üyesi ve TBMM Milli Saraylar Daire Başkanlığı’nda görevli on beş koruma uzmanı personel ve ustalar ile disiplinlerarası bir iletişim, dayanışma ve paylaşım eğitimi sürdürüyoruz. Milli Saraylar’ın koruma uzmanları da, yüksekokulun kuruluş ilkesine uygun ola-

Uygulamalı dersler kapsamında öğrencilerimiz, üniversitemizin içindeki, 19.yy ve 20.yy başlarına ait tarihi çeşmeleri onardılar. Bu çalışma, öğrenciler için önemli bir uygulama deneyimi oldu.

rak, derslere giriyor; saraylarda ve köşklere yürüttükleri çalışmaları da edindikleri birikimlerini 2007 yılından beri bizlerle paylaşmaya devam ediyorlar.

Yrd.Doç.Dr. Rabia Özakin: Dört yarıyıldaki derslerin tamamına baktığımızda altmış yedi saat teori, kırk iki saat uygulamamız var. Uygulamalı dersler, son yarıyıl daha da ağırlık kazanıyor. Uygulamalı dersler kapsamında öğrencilerimiz, üniversitemizin içindeki, 19.yy ve 20.yy başlarına ait tarihi çeşmeleri onardılar. Bu çalışma, öğrenciler için önemli bir uygulama deneyimi oldu. Gerek saray döneminde gerekse üniversite tarafından kullanıldığı dönemde, çeşmelerin çoğunun özgün yerleri değiştirilmişti. Öğrencilerimiz ilgili dersler kapsamında, hocalarımızın önderliğinde, öncelikle on sekiz çeşmenin rölövelerini çıkardılar, ardından koruma ve onarım projelerini hazırladılar; Öğr.Gör. Konservatör Draşan Uğuryol başkanlığında da uygulamaları gerçekleştirdiler. Öncelikle koruma sorunlarını tespit ederek, bazı çeşmelerin özgün yerlerini belirlediler ve çeşmelerde temizlik çalışmalarına başladılar; ardından diğer gerekli koruma ve onarım çalışmalarını gerçekleştirdiler. Çeşmelerin tamamında, hiçbir yüklenici olmadan, tamamen öğrencilerimiz

Öğrenci uygulamasından örnekler

tarafından uygulama yapıldı. Proje; Rektörlüğümüz tarafından da desteklenerek maddi ve manevi her türlü olanak sağlanmış oldu.

Üniversitemizin Yıldız Yerleşkesi'nde yer alan tarihi yapıların restorasyonunda şu anda beş öğrencimiz "asistan öğrenci" olarak çalışmaktadır. Altı öğrencimiz de, Ankara Cumhurbaşkanlığı Köşkü'ndeki onarımlarda, Milli Saraylar'da görevli uzman personelin denetiminde görev almaktadır.

Üniversitemizin 100. yıl kutlamaları kapsamında, öğrencilerimizin projeleri ve ahşap, taş, alçı, kalemkâr,

konservasyon, vb. atölyelerde yaptıkları çalışmalarından oluşan bir sergi gerçekleştirdik; sergimiz yoğun ilgi gördü. Bunun dışında, Meslek Yüksekokulu öğrencilerimiz, eğitim süreci boyunca ayda bir kez, sektörde uygulama yapan ve deneyimleri ile öğrencilerimize örnek olacak uzmanlarla farklı konulardaki seminerlerde buluşuyorlar. Ayrıca, dersler kapsamında yaptığımız teknik gezilerde, bazen bir yapının onarımını yerinde görerek bilgi alma; bazen de gelecekteki sanatları sürdüren ve uygulama yapan atölyeleri gezme ve inceleme fırsatını buluyorlar.

Prof.Dr. Cengiz Can: Restorasyonu tamamlanan “Yıldız Çeşmeleri” özgün işlevlerine de kavuştular. Hamidiye Suları’nın sponsorluğu ile, üniversitenin tarihi saray bahçesindeki çeşmelerinden artık Hamidiye içme suyu akıyor.

Meslek yüksekokullarının sayısının her geçen gün artması konusunda neler düşünüyorsunuz?

Prof.Dr. Cengiz Can: Kültür varlıklarının çeşitliliği, yörelere göre değişen malzemeler, farklı koruma sorunları ve çözüm yöntemleri konusunda teknik eleman yetiştirmek amacıyla, değişik bölgelerde mimari restorasyon eğitimlerinin verilmesi önemlidir. Okullar, buldukları yörenin sosyal, kültürel ve ekonomik gelişimine de her zaman olumlu katkı sağlarlar. Bu nedenle değişik kentlerde eğitim birimleri, meslek yüksekokulları ve üniversiteler açılır. Restorasyon ve koruma eğitimini ele aldığımızda; İstanbul’daki bir uzmanın Kars’taki ya da Trabzon’daki malzemeye, yapım geleneğine, ustalığa ve üslup özelliklerine hâkimiyeti, o yörede yetişmiş bir uzmandan elbette farklı olacaktır. Türkiye gibi geniş bir coğrafya üzerinde yer alan bir ülkede, yerel birikimleri bilen ve sürdüren uygulayıcıların yetiştiril-

Uzmanlar, ustalar, geleneksel malzeme ve teknikler yetersiz olunca, yapıların restorasyonuna kalkışmak geri dönüşü olmayan bir tahribata neden olabiliyor.

mesi olumlu bir yaklaşımdır. Eğitim alanındaki yetersizlikler zaman içinde giderilecektir ve koruma alanında maddi destek sağlayan yeni yasal düzenlemeler ile teorik altyapının eşitlenmesi konusundaki çabalar olumlu sonuçlar verecektir, diye düşünüyorum. Bir alanda uzman yetiştirmek için çaba, zaman ve olanakların yeterliliği ön koşuldur; ülke coğrafyasında ihtiyaç duyulan nitelikli eğitimin yaygınlaşması da zamanla olacaktır. Doğrusu Türkiye, restorasyon uzmanı yetiştirmek konusunda gecikmiştir. Günümüzde koruma eğitiminin hızla yaygınlaşmasına rağmen; bir “Açık Müze” olarak nitelendirdiğimiz Türkiye’de ciddi bir uzman eksikliği ve buna bağlı olarak da eğitimci eksikliği vardır.

2007 yılından beri kaç mezun verdiniz? Mezunlar Milli Saraylar bünyesinde çalışılanağı buldular mı?

Prof.Dr. Cengiz Can: 2007 yılından bu yana elli kişi mezun ettik. Milli Saraylar Genel Sekreter Yardımcısı Dr. Yasin Yıldız ve Restorasyon ve Teknik Uygulamalar Başkanı Sinan Bölek’in destek ve çabalarını burada vurgulamak gerekir. Bir öğrencimiz, Milli Saraylar bünyesinde çalışma olanağı bulmuştur. Mezunlarımızın Milli Saraylar’da istih-

damı, henüz istenen seviyeye gelmedi; ama Milli Saraylar tüm atölyelerini ve uygulamalarını öğrencilerine açıyor ve okulun kuruluş amacına uygun olarak eğitimin sürdürülmesine önemli katkıda bulunuyor. Unutulmaması gereken; restorasyonun uzmanlık gerektiren, konusunun uzmanları tarafından yürütülecek bir alan olduğudur. Okulun kuruluş amaçlarına baktığımızda, Türkiye'nin her yerinde yetişmiş teknik elemana ve restorasyon uzmanına ihtiyaç var. Mezunlarımıza sadece Milli Saraylar'da değil, restorasyon olduğu her yerde ihtiyaç olduğu gözleniyor.

Son birkaç yıldır restorasyon çalışmalarının arttığını gözlemliyoruz. Yürütülen çalışmaların siz nasıl buluyorsunuz?

Prof.Dr. Cengiz Can: Türkiye'de koruma ve restorasyon uygulamalarının artması ve ülke çapında yaygınlaşması kaçınılmazdı. İnsanlarımız artık tüm ülke coğrafyasında, sahip oldukları tarihi değerlerin gerçekten de daha çok farkında... Merkezi yönetim, yerel yönetimler, özel kuruluşlar, turizmle ilgili sektörler ve toplum, günümüzden otuz - kırk yıl öncesine göre artık daha duyarlı. Kültür varlıklarının yararlanılabilir, çok yönlü değerleri sürekli keşfediliyor. Toplum katında kırk yıl öncesinde sadece belirli anıtlar tarihi değer olarak kabul edilirken; günümüzde geçmişin mütevazı evleri, arkeolojik alanlar, kentsel arkeolojik değerler, modern mimari örnekleri, endüstri mirası veya kırsal yerleşimler de giderek daha fazla ilgi çekiyor. Ülkenin zengin kültürel sermayesi keşfediliyor, maddi ve manevi kazanç dönüştürüyor. Şüphesiz tanımlamaya çalıştığım "değerlerin farkına varılması süreci" koruma kültürünün olumlu yanı... Ancak iş uygulamaya, kentsel, mimari ve arkeolojik değerlere restorasyon amacıyla müdahaleye gelince olumsuzluklar, yetersizlikler ve yanlışlıklarla karşılaşılıyor. Modernizmin etkisiyle Türkiye'de geleneksel yapım

Meslek Yüksekokulu öğrencilerimiz, eğitim süresi boyunca ayda bir kez, sektörde uygulama yapan ve deneyimleri ile öğrencilerimize örnek olacak uzmanlarla farklı konulardaki seminerlerde buluşuyorlar.

teknikleri, yerel malzemeler ve ustalıklar büyük oranda terk edildiğinden ciddi bir kopukluk yaşandı. Restorasyondan söz etmeye başlarken, unutulmuş yeteneklerin öğrenilmesi ve tekrar kazanılması gerekiyor. Uzmanlar, ustalar, geleneksel malzeme ve teknikler yetersiz olunca, yapıların restorasyonuna kalkışmak geri dönüşü olmayan bir tahribata neden olabilir.

Kuramsal birikimin yetersizliği; özgünlüğün yok edilmesine ve değerlerin tahrip edilmesine neden olabilir. Boğaziçi Yasası'nın oluşturduğu örneklerin de etkisi ile restorasyonun büyük oranda rekonstrüksiyon, yeniden inşa veya ihya olduğunu düşünen, uzman olmayan bir zümre de oluştu; bunu besleyen, kaybolan geçmişi yeniden üretme isteği de söz konusu. Doğrusu yok olanı korumak mümkün değildir, ancak bir benzerini inşa edersiniz. Restorasyon yapıyoruz diye kentleri, geçmişin ilgi duydu-

gumuz bir döneminin yok olmuş yapılarının benzerleri ile doldurmak, kesinlikle bir kültürel eylem değildir. Bu uygulamalar, koruma tarihi bilgisinin ve teorik birikimin önemini vurgular. Restorasyon kültürel bir eylemdir ve temelinde de özgünlüğün korunması vardır.

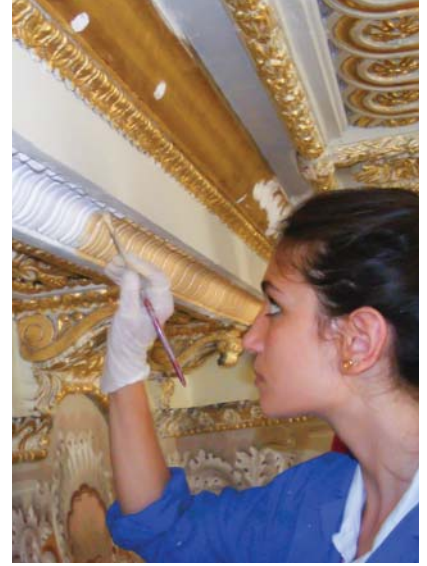
Son yıllarda uygulama alanında yaşanan olumlu gelişmelerden biri, Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün eskiye oranla daha sorumlu olduğu ve anıt eserlerin korunmasına daha sistematik ve duyarlı yaklaştığını hususudur. Anıt eserlerin büyük bölümü Vakıflar'a emanettir, bu sorumluluk doğal olarak beraberinde düzenli bir arşivi, kapsamlı bir restorasyon - konservasyon laboratuvarını ve disiplinlerarası bir anlayışla çalışan uzmanlar topluluğunu gerektirir.

Koruma alanının örgütlenmesi bakımından son yıllardaki en iyi işlerden biri, KUDEB'lerin kurulması olmuştur. KUDEB'ler, anıt eserlerin ve sivil mimari yapıların korunmasına ve restorasyon çalışmalarının denetlenmesine katkı sağladılar. İstanbul'da laboratuvar çalışmaları, ahşap eğitim atölyesi ve taş eğitim atölyesi faaliyetleri oldukça başarılı bir şekilde sürdürülüyor. Koruma kurullarının iş yoğunluğunun azaltılması ve uygulama denetimlerinin gelişmesi açısından KUDEB'lerin yaygınlaşması yararlı olacaktır.

Son yıllarda medyanın restorasyona olan ilgisi, mimarlıkla ilgili yayınların artması da restorasyon konusunda geç kalmışlığın üstesinden gelinmesine katkı sağlamaktadır.

YTÜ'nün bu yıl düzenlemiş olduğu TAYKON - Tarihi Yapıları Koruma ve Onarım Sempozyumu'nun devamı gelecek mi? Bu yıl da benzer etkinlikler düzenlenecek mi?

Prof.Dr. Cengiz Can: TAYKON 2011, YTÜ'nün kuruluşunun 100. yılı kutlamaları kapsamında, 26 - 29 Ekim 2011 tarihleri arasında, Yıldız Teknik Üniversitesi Meslek Yüksekokulu ile Milli Saraylar ve Tarihi Yapılar Meslek Yüksekokulu'nun

birlikte düzenlediği bir sempozyumdu. Bu sempozyumun ana hedefi, koruma ve restorasyon konusunda farklı disiplinleri bir araya getirmek ve iletişimi sağlamaktı. Her ne kadar, sanat tarihçisi, şehir plancısı, mimar ve arkeologlar koruma kurullarında birlikte kurul üyeliği yapsalar da pratikte restorasyon; yaygın olarak mimar ve restoratörlerin işi olarak düşünülür. TAYKON ile farklı disiplinleri bir araya getirme amacımıza tam

anlamıyla ulaştığımızı söyleyemeyiz, ancak oldukça başarılı bir katkı olduğunu gözlemledik; konuşmacı ve izleyici katılımı yüksekti. Gönderilen bildiri sayısı oldukça fazlaydı, başvuruları değerlendirmekte zorlandık ve kapsamı yaklaşık elli bildiri ile sınırlandırmak zorunda kaldık. Uygulama ve eğitim sorunlarını aşmak için birlikte çalışmak, ortak projeler oluşturmak, bilimsel toplantılar düzenlemek ve dersler yürütmek yararlı olacaktır.